

LAGUTSKOTTETS BETÄNKANDE nr 22/1975-76
med anledning av landskapsstyrelsens fram-
ställning till Landstinget med förslag
till landskapslag om bekämpande av olje-
skador.

Med anledning av ovannämnda framställning, varöver Landstinget
inbegärt lagutskottets utlåtande, får utskottet, som i ärendet
hört lantrådet Alarik Häggblom och byråingenjören Göran Holm-
berg, vördsamt anföra följande.

Landskapsstyrelsens framställning är uppbyggd enligt huvudprin-
ciperna, som också omfattas av lagutskottet, att dels alla stad-
ganden angående bekämpning av oljeskador skall återfinnas i en
enda lag oberoende av om skadan eller risken för skada uppkommit
på land eller förorsakats av fartyg ävensom att dels verkställig-
heten av oljebekämpningsåtgärder i princip skall ankomma på
landskapsstyrelsen.

Det nu föreliggande lagförslaget, som närmast berör vattenvård
och naturskydd, och därigenom ingår i området för Landstingets
lagstiftningsbehörighet, är avsett att tillämpas inom landskapet,
inklusive dess vattenområde. Lagstiftning som berör allmänna far-
leder har dock, såsom hörande till den offentliga sjörätten,
hänförs till rikets lagstiftningsbehörighet. Denna princip bör
emellertid tolkas så, att landskapet har bestämmanderätt över
dess territorium som sådant och att de allmänna farlederna är
undantagna självstyrelsens behörighet endast såvitt angår bestäm-
melser och åtgärder, som angår upprätthållande och utprickande
av sådana farleder.

Trots att landskapet tillsvidare saknar lagstiftning rörande
bekämpning av oljeskador förfogar landskapet över bekämpnings-
materiel som efter överläggningar med sjöfartsstyrelsen konsta-
terats motsvara det aktuella behovet. På initiativ av landskaps-
styrelsen har i början av 1970-talet utarbetats en aktionsplan
för bekämpning av oljeskador, vilken bygger på att landskaps-
styrelsen i dessa frågor samarbetar med sjöbevakningen och
Mariehamns stad. I enlighet med denna plan har även regelbundna
bekämpningsövningar anordnats. Bekämpningsberedskapen i land-
skapet har för närvarande bedömts vara tillräcklig.

I praktiken har redan hittills den allmänna ledningen och ut-
förandet av oljebekämpningsåtgärder ankommit på landskapets

- 2 -

myndigheter. Denna princip skulle nu bekräftas genom den föreslagna lagstiftningen. Enligt framställningen skulle det dock åligga till exempel ägare av hamn att i vissa fall upprätthålla en viss bekämpningsberedskap. Dessutom kunde denne åläggas att inrätta en mottagningsstation för oljerester. Det är uppenbart att Mariehamns stad är ägare av en sådan hamn, som synnerligen ofta anlöps av andra fartyg än tankfartyg. Utskottet anser dock att risken för oljeskador icke står i direkt förhållande till trafikens volym, varför i detta fall Mariehamns stad icke enbart på denna grund bör påföras en alltför vittgående skyldighet att upprätthålla bekämpningsberedskap. Ej heller bör fartygstrafiken på Mariehamn betraktas allenast såsom en stadens angelägenhet utan åtgärder för att motverka eller begränsa oljeskador bör anses vara hela landskapets uppgift. Därjämte finner utskottet att färjtrafiken för närvarande icke överhuvudtaget torde vara i behov av en mottagningsstation för oljerester, emedan färjornas uppehåll i Mariehamn i allmänhet är så kortvariga att praktiska möjligheter för avleverering av oljerester saknas. Det kan tänkas att trafiken på landskapet i framtiden ändrar natur så, att behov av en mottagningsstation uppstår, varjämte också fartyg, som endast passerar landskapet, kan ha behov av att avleverera oljerester.

Landskapsstyrelsen skall enligt lagförslaget, i ärenden som berör oljeskadebekämpning biträdas av en delegation för oljeskydds-ärenden. Utskottet anser att denna delegation gärna kunde vara densamma som, eller åtmonstone samordnas med, delegationen för brand- och räddningsväsendet enär dessa frågor har en nära anknytning till oljeskadebekämpningen och den erforderliga sakkunskapen i vartdera fallet ofta innehas av samma personer och instanser.

Detaljmotivering.

12 §. Enligt framställningen skulle oljeskademyndighet kunna avstå från bekämpningsåtgärder om kostnaderna för åtgärderna icke beräknas stå i skäligt förhållande till de hotade värdena. Lagutskottet anser att oljeskador i princip alltid skall bekämpas och vidtagande av bekämpningsåtgärder borde ej göras beroende av en ändamålsenlighetsprövning som grundar sig på ekonomiska argument. Utskottet har dessutom erfarit att oljeskadebekämpning i och för sig alltid ställer sig dyrt, varför kriterierna för

en prövning i dessa fall antingen skulle vara synnerligen relativa eller också leda till att praktiskt taget vilken oljeskada som helst med stöd av detta stadgande kunde lämnas oåtgärdad.

För att underlätta tillämpningen av detta lagrum förslår lagutskottet i stället en helt ny ordalydelse, som, enligt utskottets uppfattning, tydligare anger i vilka fall oljeskademyndigheterna bör skrida till åtgärder samt vilka åtgärder dessa kan vidtaga. Utskottet har noterat att 11 § i Sveriges lag om åtgärder mot vattenförorening från fartyg innehåller en uppräknings av förbud och förelägganden, som vederbörande myndigheter kan meddela, exempelvis förelägganden att läktra olja, att avbryta lastning, lossning eller bunkring samt föreläggande angående fartygets drift. För att täcka de i praktiken förekommande behoven skulle en uppräknings dock fordra en särskild punkt, som innehåller en allmän fullmakt att meddela föreläggande om "andra erforderliga åtgärder". Av lagtekniska skäl har utskottet därför avstått ifrån att intaga en dylik uppräknings i själva lagtexten.

14 §. För att säkerställa beaktandet av naturvårdssynpunkter vid oljeskadebekämpning, där så kan ske utan att bekämpningsåtgärderna därigenom menligt fördröjs eller försvåras föreslår utskottet att inte enbart markägaren utan också miljövårdsbyrån skulle höras till exempel före jord uppgrävs. Detta torde låta sig göra då oljeskada inträffat åtminstone i fråga om åtgärder som avser återställande av naturen i dess ursprungliga skick.

16 §. Upprätthållandet av ordning och säkerhet på åländska vattenområden, varom Landstinget äger rätt att lagstifta, kan under vissa omständigheter kräva begränsningar i trafiken i farvattnen. Utfärdandet av sådana bestämmelser, som i riket ankommer på sjöfartsstyrelsen, skulle enligt framställningen ankomma på landskapsstyrelsen. Med tanke på att största delen av den kommersiella trafiken i de åländska farvattnen är genomgångstrafik, anser utskottet det vara nödvändigt att sådana trafikbegränsningar samordnas med motsvarande begränsningar i riket, varför utskottet föreslår att landskapsstyrelsen skulle fatta allmänna trafikbegränsningsbeslut i samråd med sjöfartsstyrelsen.

17 §. Avbrytandet av ett fartygs resa är ett stort ingrepp i sjöfartens normala gång och ett sådant beslut kan få betydande ekonomiska konsekvenser. Utskottet anser därför att fattande av ett sådant beslut bör ankomma på landskapsstyrelsen och icke delegeras på tjänstemän.

I framställningens 2 mom. bör rätten att avbryta ett fartygs resa begränsas till den tid som erfordras för tagande av oljeprov ock icke till tiden för utrönande av en oljeskadas ursprung, emedan till exempel enbart en oljeanalys för närvarande tar cirka två månader. Ett sådant beslut kan, enligt utskottets uppfattning, väl fattas av den verkställande myndigheten.

18 §. Då risk för oljeskada uppkommer genom ett fartygs haveri torde situationen i praktiken vara den att landskapsstyrelsen icke först hinner kontakta fartygets ägare eller försäkringsgivare, utan att bekämpningsåtgärderna därav skulle fördröjas. Utskottet har av denna anledning strukit detta stadgande i framställningen emedan det enbart kunde leda till svårigheter vid tillämpningen av lagen.

21 §. Straffstadgandet i lagförslaget motsvara^e straffstadgandena i de i riket gällande lagarna om bekämpande av oljeskador förorsakade av fartyg (FFS 668/72) och bekämpande av oljeskador som uppkommer på land (FFS 378/74). Eftersom Landstinget icke har behörighet att stadga att en viss gärning, som i riket är straffbar, skulle vara helt straffri på Åland har utskottet fogat till lagförslaget ett nytt 3 mom., enligt vilket även fartygs redare under vissa omständigheter kan bestraffas då oljeskada inträffat. Framställningens 3 mom. har därmed blivit 4 mom.

22 §. Angående forumbestämmelsen noterar utskottet, att sjölagens stadganden icke utesluter möjligheten att mål, som denna landskapslag skall tillämpas på, kan komma att handläggas även vid domstolar utanför landskapet.

23 §. Denna paragraf innehåller en hänvisning till statens oljeskyddsfond, varom stadgas i lagen om oljeskyddsfonden (FFS 379/74). Fonden, som får sina tillgångar i form av en oljeskyddsavgift, som uppbärs för importerad olja, uppgår för närvarande till mellan tre och fyra miljoner mark.

Ur oljeskyddsfonden utbetalas ersättningar för direkta skador förorsakade av olja, kostnader för bekämpningsåtgärder samt kostnader för anskaffning av bekämpningsmateriel, upprätthållande av bekämpningsberedskap samt utbildning av bekämpningspersonal. I de fall landskapsstyrelsen hittills sökt ersättning ur fonden har ersättning beviljats enligt ansökan.

I ärenden som rör oljeskyddsfonde bistås statsrådet av en oljeskadenämnd, som fungerar som ett slags direktion för fonden och

avgör slutligt ersättningsansökningar upp till ett belopp av 150.000 mark för varje enskild sökande. Större ersättningsansökningar avgörs av statsrådet sedan oljeskadenämnden avgivit sitt utlåtande i ärendet. Utskottet anser att förhandlingar med Handels- och industriministeriet borde inledas för att ^{utreda} huruvida och på vilket sätt landskapet kunde deltaga i oljeskyddsfondens administration och i beviljandet av ersättningar ur fonden i de fall som berör landskapet. Såsom en minimilösning anser utskottet att landskapet borde vara representerat i oljeskadenämnden.

Med hänvisning till det anförda får lagutskottet vördsamt föreslå
att Landstinget måtte antaga lag-
förslaget sålydande:

L a n d s k a p s l a g
om bekämpande av oljeskador.

I enlighet med Landstingets beslut stadgas:

1-11 §§.

(Som i framställningen).

12 §.

Kommer olja eller annat som är skadligt ut från fartyg eller kan det skäligen befaras att så sker eller har oljeskada redan uppkommit, skall oljeskademyndigheterna vidtaga erforderliga åtgärder samt meddela de förbud och förelägganden som är påkallade för att avvärja eller begränsa skadorna.

De i 1 mom. avsedda åtgärderna skall om möjligt verkställas så, att naturen och miljön kan återställas i det skick som rådde innan oljeskadan inträffat.

Vad ovan är stadgat om fartyg skall i tillämpliga delar gälla även i fråga om oljeutsläpp från transportmedel och upplag på land.

13 §.

(Som i framställningen).

14 §.

(1 mom. som i framställningen).

Innan i 1 mom. avsedda åtgärder vidtages bör om möjligt landskapets miljö-
vårdsbyrå ävensom vederbörande ägare eller innehavare av den egendom mot vilken åtgärderna riktar sig (uteslutn.) kontaktas. I görligaste mån bör därvid fram-
förda önskemål beträffande sättet för verkställande av åtgärderna beaktas.

15 §.

För bistånd som givits i enlighet med 13 § och för skada genom i 14 § avsedda åtgärder äger den som givit bistånd eller lidit skada rätt till full ersättning av landskapet. Ersättning erlägges dock ej åt den som förorsakat skada eller åt den som innehaft den olja, vilken varit orsak till skada eller skaderisk samt ej heller åt den på vars uppdrag skadebringande olje transporterats.

(2 mom. som i framställningen).

16 §.

Landskapsstyrelsen kan i samråd med sjöfartsstyrelsen begränsa tankfartygs trafik, då det på grund av väderleks- eller isförhållanden eller fartygs bristfälliga skick eller fartygets storlek i förhållande till farvattnen kan anses nödvändigt för undvikande av oljeskada. Begränsningarna bör såvitt möjligt på förhand bringas sjöfarande till kännedom.

17 §.

Landskapsstyrelsen eller (uteslutn.) sjöfartsinspektören kan förbjuda fartygs avfärd eller avbryta dess resa, om man på fartyget grovt brutit mot bestämmelserna i denna lag eller med stöd av densamma givna stadganden, om med stöd av 16 § utfärdats föreskrift om trafikbegränsning, eller om omedelbar risk för oljeskada av något särskilt skäl föreligger.

För att utröna oljeskadas ursprung äger oljeskademyndighet, sjöfartsinspektören samt sjöbevaknings- och polismyndighet rätt att taga oljeprov ävensom att för tagande av oljeprov avbryta fartygs resa för erforderlig tid.

18 §.

Om fartyg sjunker, stöter på grund, får läckage eller maskinfel eller annars råkar i sådan belägenhet att risk för oljeskada föreligger, kan landskapsstyrelsen för att förhindra eller begränsa oljeskada förordna att erforderliga åtgärder beträffande fartyget eller dess last skall vidtagas. (Uteslutm.).

(2 mom. som i framställningen).

19-20 §§.

(Som i framställningen).

21 §.

(1 och 2 mom. som i framställningen).

Har överträdelsen skett med redarens vetskap och vilja, straffas även redaren, liksom vore han själv gärningsman.

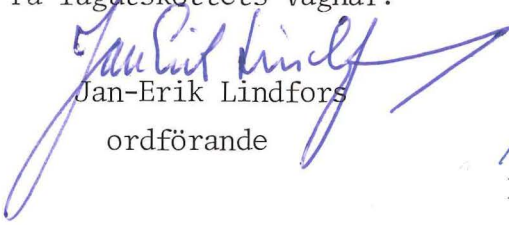
Straff enligt denna paragraf skall dock ej ådömas då utflöde av olja eller oljehaltig blandning föranletts av skada på fartyg eller av oundvikligt läckage, om alla rimliga försiktighetsåtgärder vidtagits i syfte att förebygga eller minska läckaget sedan skadan uppkommit eller läckaget upptäckts, ej heller då olja eller oljehaltig blandning utsläppts i vattnet av hänsyn till fartygets säkerhet, för att förhindra skada på fartyg eller last eller för att rädda människoliv till sjöss.

22-24 §§.

(Som i framställningen).

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 1976.
Mariehamn den 20 april 1976.

På lagutskottets vägnar:

Jan-Erik Lindfors
ordförande

Patrick Donner
sekreterare.

Närvarande i utskottet: ordföranden Lindfors, viceordföranden Jansson (delvis), Dahlman, Torvald Söderlund och Bengtz samt suppleanten Andersson (delvis).